

Találkozás Makovecz Imrével

Anthony Gall

Számomra Makovecz Imre rejtély marad, nem ismertem jól. A kilencvenes években dolgoztam a Kvadrumban, a Szilágyi Dezső téren, majd később a Kecse utcai házban, amelynek valamiféle gondnoka is voltam rövid ideig. A Szilágyi Dezső téren (az egyik helyszín abban a sorozatban, amely a Rumbach Sebestyén utcából indult és több állomáson keresztül a Kecse utcáig vezetett, ahol saját házat épített a közösség) az emeleti lakás szobái egymásból nyíltak, végig lehetett sétálni a szobákon, s a legvégén ott volt Imre bácsié. Akkoriban volt szerencsém néhányszor beszélgetni vele, és többször jelen lenni, amikor beszélt, az építészetéről és az életről magyarokkal és külföldiekkel, akik rendszeresen megkeresték. Néhányszor megkért, hogy kalauzoljam a külföldi vendégeket az országban, mutassam meg a házaikat a vendégeknek. Így mások között Paolo Portoghesivel vagy Jeffrey Cook-kal utazhattam az országban – és ilyen alkalmakkor útközben természetesen beszélgettünk Imréről és arról, hogy mit jelent számunkra, számomra. Mindig különleges állomás volt a paksi templom. Nem volt olyan alkalom, amikor az egybegyűttekkel együtt ne éreztünk volna, hogy ez a hely valami nagyon különleges. Szavakkal nehezen elmondható hangulat árasztotta el a templomteret, akárkivel voltam akárhányszor, mindig összenéztünk és egyetértettünk ebben. A templom természetesen egy épület, egy történet, egy élmény, amely eljátszódik a gondolataink és a beáradó fény men-

tén, időben. Építészet, ahogy Makovecz Imre *Építész*, nagybetűsen. Hasonló érzésem volt több alkalommal, amikor a vendégeivel együtt ültem nála, a szobájában, és beszélgettem – különleges, felejthetetlen pillanatok.

Amikor 1996-ban megjelent az egyik Makovecz-monográfia, már a borítón írták, hogy az 1959-ben diplomázott építész közel háromszáz tervet készített. Az egyik első munka a bérhidai vendéglő (1964). Ekler Dezső a következőt írta róla 1983-ban:

„Korai tervei ... idegenül hathatnak a szemlélőre, ha nem ismeri Rudolf Steiner építészetét. A bérhidai éttermet, Makovecz első autentikus munkáját szoros kapcsolat fűzi Steiner második Goetheanumához. Ugyanaz az expresszív formálás. A házat mintha a belsőjéből induló erők alakítanák. A részletformák szinte megszemélyesítik a statikai erőket. Makovecz konkáv formát ad a ház főhomlokzatának, és ezzel hatalmas ölelő gesztussá nagyítja az épületet, egy hatalmas lény szürrealis képzetévé változtatja.” (Váci katalógus, 1983).

Jó társaságban van a bérhidai vendéglő az egykori római út mentén, nincs messze egy románkori templomtól. Csak már nem lakik ott az a hatalmas lény – elköltözött – vándorútra indult, helyette egy majd ötvenéves épületkoporsó marad. (Talán felkéne újítani, lehetetlent felébreszteni benne). Tudom, hogy ez a hatalmas lény Imre bácsitól elválaszthatatlan, Ő látta, és környezetében, házaiban számunkra életre keltette. Mivel többször elhaladok a bérhidai épület mel-

lett, általában az idő, az anyag és a lényeg kapcsolatáról gondolkodom – ritka, ha a háromból legalább kettő találkozik – vagy három – mint a paksi templom esetében. Ha már csak az anyag marad – megjelenik az Úr, – több már nem marad – csak az emlék, ami már nem a helyszínen tartózkodik – a lény elhagyta a testet. Ilyenkor csak emlékezni, idézni, felidézni lehet – a feltámadásban hinni.

Az idő múlásával látszik, hogy nem az anyag a lény, hanem a lény önmaga, akinek társaságában ott lehet Imre most is.

Az anyagból való levetkőzés különleges pillanata lehetett 1974-ben az *Álarc nélküli bál*, amelyet Makovecz Imre, Sáros László és Gerle János rendezett, május 11-én (én akkor hét éves voltam egy távolabbi országban, így jelen nem lehettem, csak elképzelni tudom). Makovecz Imre báli ruhája egy fakeretből álló kocka, amelynek állomásai egy fóliából kimetszett gesztus-mozgás-sorozat. Makovecz Imre – *álarc nélküli* öltözködés közben – szöveget mondott, amelyből egy részletet idézek:

„A térbe öltözöm, ha ébredek, és a térből vetkezem, amikor elalszom. A tere ismeretek töltik meg, nem élhetek ismeretek nélkül. A téren kívül az ismeretek közvetlen eredetét ismerhetem. A térbe öltözöm most. Most a térből vetkezem. Most öltözöm, fokozatosan teszem – eleve kész és egyben először és utoljára születő – mozgásformáját töltöm ki. Most elhagyom, fokozatosan tűnök ki a térből. Látjátok a helyét, amely a szeretet formáit viseli? Most újra öltözöm és vetkezem. Az ébrenlét és alvás ritmusát látjátok. Ügyetlen és ronda.” ... „Ami először születik, ronda és nyugtalanító, mert megalkotása annyi vesződéssel és kínlódással jár, hogy megrendíti azt. Aki majd tud erről, az már szépen és megnyugtatóan fogja megcsinálni.”

A mi terünkben levetkőzött Imre bácsi, és máshol öltözik, a hatalmas lény társaságában. Nekünk marad a kínlódás, a vesződés és a Remény.

Budapest, Csípke utca, nyaraló, 1974